

СЕКЦІЯ 5. ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-318-0-18>

Логінов О. А.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії Служби безпеки України*

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ ДОПОМОГИ ПО БЕЗРОБІТТЮ

Військовослужбовці відносяться до особливої категорії осіб, що потребують посиленої уваги з боку держави, зважаючи на їх роль у суспільстві, зумовленою виконанням ними обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності. Встановлені державою додаткові соціальні гарантії передбачають, зокрема, і право військовослужбовців на матеріальне забезпечення у разі безробіття з незалежних від них обставин [1].

Зазначене право гарантується системою загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, яка передбачає сплату роботодавцями або громадянами страхових внесків і надання підтримки застрахованим особам у разі настання відповідного страхового випадку.

З 2009 року військовослужбовці також були віднесені до кола осіб, які підлягають страхуванню на випадок безробіття, що дозволило їм, нарівні з цивільними особами, отримувати матеріальне забезпечення і соціальні послуги у разі втрати роботи за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття [2].

Загалом всі особи, які претендують на отримання допомоги по безробіттю мають відповідати низці ознак. Зокрема, вони мають бути застрахованими в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття; внаслідок звільнення з роботи вони втратили заробітну плату; вони зареєстровані в установленому порядку як безробітні; вони працездатного віку і не мають права на пенсію [3, ст. 43].

Надалі всіх осіб, які відповідають зазначеним вимогам умовно можна поділити на дві групи залежно від їх страхового стажу протягом 12 місяців, які передують їх реєстрації як безробітної особи, а також підстав припинення трудових відносин (звільнення зі служби).

До першої групи слід віднести осіб, які втратили роботу з незалежних від них обставин, і страховий стаж яких протягом 12 місяців, що передували їх реєстрації як безробітних, становить не менше ніж сім місяців [2, ч. 1 ст. 22].

При цьому під втратою роботи з незалежних від застрахованих осіб обставин слід розуміти такі причини звільнення з роботи, визначені Кодексом законів про працю України, як розірвання трудового договору, укладеного на невизначений строк, з ініціативи працівника у разі неможливості продовжувати роботу у зв'язку із переїздом на нове місце проживання або переведення чоловіка або дружини на роботу в іншу місцевість; невиконання роботодавцем законодавства про працю, умов колективного чи трудового договору; розірвання строкового трудового договору на вимогу працівника в разі його хвороби тощо, а також з аналогічних підстав, визначених іншими законами.

Стосовно ж військовослужбовців такими поважними причинами є звільнення зі служби у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, за станом здоров'я, у зв'язку із закінченням строку контракту, систематичним невиконанням умов контракту командуванням, через сімейні обставини або з інших поважних причин відповідно до законодавства про військовий обов'язок і військову службу [2, п. 9 ст. 1].

До другої групи безробітних слід віднести осіб, які протягом 12 місяців, що передували реєстрації особи як безробітної, мають страховий стаж менше семи місяців або звільнені з останнього місяця роботи у зв'язку із набранням законної сили вироком суду, яким працівника засуджено (крім випадків звільнення від відбування покарання з випробуванням) до позбавлення волі або до іншого покарання, яке виключає можливість продовження даної роботи; систематичного невиконання працівником без поважних причин обов'язків, покладених на нього трудовим договором; прогулу тощо, а також з аналогічних підстав, визначених іншими законами [2, ч. 3 ст. 23].

Для військовослужбовців такими негативними підставами звільнення, зокрема, є звільнення зі служби через службову невідповідність; у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі, позбавлення військового звання чи позбавлення права займати певні посади; у зв'язку з позбавленням військового звання

у дисциплінарному порядку; у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем [4, ч. 5 ст. 26].

Відмінності між двома визначеними групами безробітних простежуються і у розмірі допомоги по безробіттю.

Зокрема, розмір допомоги по безробіттю осіб, віднесених до першої групи, залежить від їх загального страхового стажу та минулої заробітної плати. Так, особам, які мають страховий стаж до 3 років розмір допомоги становить 50 відсотків їх середньої заробітної плати; від 3 до 6 років – 55 відсотків; від 6 до 12 років – 60 відсотків; понад 30 років – 80 відсотків.

Розрахунковим періодом, за який обчислюється середня заробітна плата (дохід, грошове забезпечення), є 12 календарних місяців, що передують місяцю реєстрації особи в державній службі зайнятості як безробітної [5, п. 11].

У середньомісячну заробітну плату для обчислення допомоги по безробіттю включаються всі види виплат, на які нараховувалися страхові внески, які підтверджуються даними Єдиного державного реєстру застрахованих осіб Пенсійного фонду України.

Надалі обчислений розмір допомоги виплачується залежно від тривалості безробіття у відсотках до визначеного розміру: перша половина строку тривалості виплати допомоги – 100 відсотків; у подальшому – 50 відсотків.

Призначений розмір допомоги по безробіттю не може бути менше ніж мінімальний розмір допомоги по безробіттю (1800 грн.), встановлений правлінням Фонду для цієї категорії осіб [6, пп. 2 п. 1], та перевищувати півтора розміру мінімальної заробітної плати, установлені законом [2, ч. 5 ст. 23].

Розмір допомоги по безробіттю для осіб, віднесених до другої групи, не залежить від їх минулої заробітної плати, не враховує тривалість виплати допомоги і призначається у мініальному розмірі (650 грн.), який встановлюється правлінням Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття [6, пп. 1 п. 1].

Крім того, безробітним, які звільнені за негативними підставами, виплата допомоги починається з 61-го календарного дня і загальна тривалість її виплати скорочується на строк до 90 календарних днів [2, ч. 4 ст. 31].

Зауважимо, що під час дії воєнного стану виплата допомоги по безробіттю для всіх категорій безробітних нараховується та виплачується за новими правилами. Зокрема, тривалість виплати допомоги не може перевищувати 90 календарних днів; допомога призначається з першого дня (а не восьмого, як зазвичай) після дня

надання статусу безробітного; максимальний розмір допомоги не може перевищувати розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня календарного року; скасовано обов'язок особистого відвідування безробітним центру зайнятості кожного місяця.

Таким чином, зважаючи на викладене можна виділити такі особливості призначення допомоги по безробіттю військовослужбовцям:

1. Законодавство про соціальне страхування не встановлює строку протягом якого особа має звернутися до центрів зайнятості для призначення допомоги по безробіттю після втрати роботи. Водночас, для того щоб строк проходження служби військовослужбовцями до запровадження для них страхування на випадок безробіття (до 13.01.2009 р.) прирівнювався до страхового стажу вони повинні протягом місяця з дня звільнення зареєструватись в центрі зайнятості.

Таке пільгове обчислення страхового стажу для нарахування допомоги стосується лише тих військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби), які були звільнені зі служби за станом здоров'я, у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів [2, ч. 5 ст. 21].

2. Базою для нарахування допомоги по безробіттю, на відміну від заробітної плати цивільних осіб, є грошове забезпечення військовослужбовців і відомості, необхідні для обчислення їх середньоденного грошового забезпечення зазвичай отримуються не з реєстру загальнообов'язкового соціального страхування, а надаються за зверненням військовослужбовця військовими частинами або органами, де такі особи проходили службу [5, п. 34].

3. Виключний перелік підстав звільнення зі служби військовослужбовців, що має значення для визначення розміру та тривалості допомоги по безробіттю визначений Законом України «Про військовий обов'язок та військову службу».

Список використаних джерел:

1. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20 грудня 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992 р. № 15. Ст. 190.

2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : Закон України від 02 березня 2000 р. № 1533-III. *Офіційний вісник України*. 2000. № 13. Ст. 505.

3. Про зайнятість населення : Закон України від 05 липня 2012 р. № 5067-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 63. Ст. 2565.

4. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25 березня 1992 р. № 2232-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 385.

5. Порядок обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням : постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2001 р. №1266. *Офіційний вісник України*. 2001. № 40. Ст. 1802.

6. Про мінімальний розмір допомоги по безробіттю : постанова правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття від 31 січня 2020 р. № 211. *Офіційний вісник України*. 2020. № 18. Ст. 726.